

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Prima Scribendi Origine Et Vniversa Rei Literariæ Antiqvitate

Hugo, Hermann

Antverpiæ, 1617

Præfatio Ad Lectorem, De admirabilitate vtilitateque scribendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71265](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71265)

P R Æ F A T I O ¹⁵

A D

L E C T O R E M,

De admirabilitate vtilitateque
scribendi.

INDOS quosdam auo nostro vs-
que adeò demiratos fuisse scri-
bendi inuentionem, refert ex
Scriptoribus rerum Indicarum
Laelius noster Biscola libro VI.
Subcisiu. cap. XII. vt audito primùm Scripturæ
nomine accurrerent ad papyrum loquentem au-
diendam, vt ipsi arbitrabantur. Adeoq; narrat
Petrus Cieza Tom. II. Histor. Peruana, c. XXXIV.
America incolas ab Hispanis subactos, cum
literarum vsum vidissent primùm, putasse id
esse certissimum Diuinitatis argumentum, quòd
chartis scriptis occulta vox inesse posset. Planè
sicut apud Athenæum lib. X. cap. XVII. Poëta
quidam scriptionem ita admirabundus descri-
bit, vt Epistolam vocet naturâ feminam; Lite-
ras illius filias, mutas eas quidem, sed quæ ta-
men etiam loquantur absentibus; & à legente, si
velit, non audiantur, etiã si intelligantur. Illud
verò longè est facetissimum, quod narratum sibi
à viro quodam Religioso, qui anno M. D. LXXII.
è Bra-

è Brasilia redierat, scribit noster Ludouicus Ri-
 cheome in libello quem inscripsit l'Adieu de
 l'Ame : Mancipium quoddam Peruanum ab
 Europeo Nobili, qui in Brasilia tum habitabat,
 ablegatum est ad familiarem heri sui, Nobilem
 item Europæum, cum fiscinulâ ficuum & literis.
 In viâ seruus hic, hero suo scilicet monosyllabus,
 fructuum nouitate & dulcedine pellectus, bo-
 nam eorum partem abliguriuit, literarum sua-
 rum securus. Nobilis literis acceptis, hominem
 verbis accipere; ille admirari, ecquî id sciret,
 & verò etiam abiurare factum. Nobilis contrà
 adferre testes literas; alter contrà testari, lite-
 ras mentiri, & esse intestabiles. Ergo manci-
 pium cum indicibus literis remittitur ad herum
 suum. Herus dissimulat factum. Paucis post die-
 bus seruum remittit cum ficibus & literis, nu-
 mero adscripto. Hic ratus sibi abundè tantum
 ab indicio fore, literas sub saxum abdit in quo
 sessum ibat: & iam litera, inquebat, etiamsi
 Argi aut Lyncei sitis, non videbitis delicias
 meas. Cum hoc dicto exinanit fiscinam, & totum
 sibi de ficibus instruit epulum, relictis paucu-
 lis. Quod supererat, cum literis defert ad Nobi-
 lem: ille numerum in literis quidem integrum,
 at in fiscinâ dimidiatum tantum reperit. Tum
 denuò adoriri seruum, manus ambas excutere
 & marsupium, literarum adferre testimonium
 de numero ficuum: contrà seruus purgare se, &
 saccu-

sacculorum ostendere inanias, literarum fidem eleuare, quas certum sciret, nihil vel per rimas potuisse arbitrari, quando eas in saxa abdiderat: neq; antè doceri potuit illiteratum mancipium, quid possent literæ, quàm ab hero suo tergum eius totum conscriberetur stylis vlmeis.

Ridenda quidem opiniones, at certè tamen non abs re in rudibus illis incultisq; animis excitata; quando & Hebræi, scriptionis admiratione capti, artem Scriptoriam appellarunt דיקדוק Dikduk, hoc est subtile inuentum, vt obseruat Pet. Gregor. lib. 16. Artis mirabil. cap. 11. & gentes plurimæ aliæ (ratæ non potuisse ab homine aliquo tam admirandum artificium excogitari) Deo id assignarint. Ita enim Mercurium literarum auctorem apud Aegyptios, facit Plutarchus lib. IX. Conuiual. quæst. Saturnum apud Latinos pro earum inuentore habitum scribit D. Cyprianus Martyr Tractatu 15. De idolorum vanitate. Parcis id tribuit Hyginus lib. De fab. cap. CCLXXVII. Et nos ipsi si scriptionis admirandam vim æstimemus, nescio an quid aliud maiori admiratione dignum facile in creatis rebus simus inuenturi.

Quid enim magis mirum, quàm tam pauculis literis, quæ omnes omnino sunt viginti tres, tot tam varia in omnibus linguis nomina constare, quæ sibi singula sunt dissimillima? Esse autem vocabula adhuc ferè infinita, nõdum excogitata

gitata vel audita quæ quilibet potest sibi fabricare. Illud autem facit hanc rem ferè incredibilem, nisi oculis ipsis usurparemus, tot & facta & ficta esse vocabula, tantum ex consonantibus vocalium interiectu seiunctis; quæ si pronuntiarì possent ex solis consonantibus facta, sicut possunt scribi, DEVS bone! quanta, quàm incredibilem nouorum verborum vis indies conflare possèt! Vna hæc res est quam inter naturæ arcana præcipuè demirantur Clauius noster & Richeomus, & olim admiratus est Tullius Tusculanâ I. sic exclamans: Quis sonos vocis, qui infiniti videbantur, paucis literarum notis terminauit?

Iam verò illud etiam quàm mirum, literis visis & lectis nos mentem capere absentium quantocumque temporum & locorum interuallo? Hac namque vnâ in re literæ superant quidquid signorum esse potest aut excogitari. Voces enim quæ mentem alioqui aperiunt maximè, non tamen nisi breuissimo tempore existunt, nec ad absentes longè pertingunt: neque ferè pronuntiarì possunt, nisi ab adstante audiantur, quem sæpè nollemus audire. Imagines item, quæ coloribus ferè vitam rerum ipsam nobis ob oculos ponunt, non tamen interiora nobis indicare valent: imò absque literis esset, nec sciremus ferè qui ij essent quos nobis imagines proponunt: vnde & nummorum imagines literis fuère

fuere circumscripta; ut eæ nempe posteritati id significarent, quod imagines proloqui non possent. Magna sanè literarum vis; ut ferè miseratione digni sint Cabalista, qui ob hæc res, ut scribit Franciscus Venetus, maiora etiam mysteria inesse literis putarent, dicerentq; iis contineri xxxii. semitas quibus DEVS creavit mundum. quod fabulatur Rabbi Abraham libro Zepher Ietzira, hoc est, de Creatione. Numquam tamen condonauerim Marco & Colarbaso hæreticis, qui teste Tertulliano lib. De præscript. docebant non posse veniri ad veritatis cognitionem nisi per vim literarum Alphabeti Græci: quod Christus ipse vocasset se Alpha & O mega. Digna Alphabetariorum ferulis capita! aut literariis nominibus qualia fecit Martialis: Alpha penulatorum & Beta togatorum.

Sed ut de admirabilitate utilitatèque scriptionis semel omnia dicam, non alio utar argumento quàm testimoniis sapientum.

Ac primùm inter Græcos D. Basilius ita in illius rei laudes excurrit, Epist. lv. ad Ambrosium: Magna, inquit, semper quidem & multa sunt Domini nostri dona, &c. vnum verò quod inter maxima reputari potest, hoc est, quòd quàm longissimè propter locorum distantiam seiunctis per literarum alloquium mutuò coalescere dedit. Largitus est autem

duplicem cognoscendi modum, vnum per præsentem conuictum & congressum, alterum per consuetudinem literariam.

Theodoretus quoque Cyrensis Orat. IV. De Providentiâ non absimiliter est locutus: Cum absentibus, inquit, versamur, & qui longissimè à nobis distant: & cùm lingua taceat præcipuum sermonis instrumentum, eius loco inseruit manus calamo arrepto; quod agendum nobis cum amico, inscribit chartæ; & sermonis fit vehiculum non iam lingua, sed manus.

Diodorus Siculus verò libro XII. Bibliothecæ ita copiosè differit de laudibus scriptoris, agens de legibus Charonda: Cui tanta ingenij facultas suppetit, vt dignis laudibus literarum disciplinam institutionemque se profequi posse confidat? quibus solis vitâ defuncti viventibus commemorantur: tum quos longissima procul terrarum interualla separatos tenent, hi literarum sese mutuis velut internuntiis salutant, visunt, cum absentibus amicis tamquam præsentis consuetudine, mutuis colloquiis perfruuntur: tum ad bella, siue inter gentes quascumque, seu inter Reges sedanda, quid idoneum, quid magis accommodatum literarum munere posset excogitari? Fœderibus commendandis, pactis, conuentis, promissis, testes primi accersuntur,
cete-

ceteraque omnia quibus seruandis summâ opus est fide, ipsis tutò commendantur; illæ commendata quæcumq; excipientes, æternâ integritate & inconcussâ fide custodiunt. Postremò sapientissimorum virorum sanctissimas sententias, oracula Deûm, Philosophorum inuenta, disciplinarum deniq; omnium præcepta ac monumenta humanarum diuinarumque rerum, solæ literarum ædes reposita conseruant, atque à vetustatis & temporis voracitate defensa veluti quadam diuinâ vi tuendo posteris ex ordine deinceps per succedentia sæcula demum æternitati commendant.

At inter Latinos Quinctilianus lib. I. cap. VII. sub finem: Hic vsus est literarum, ait, vt custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus, itaque id exprimere debent quod dicturi sumus.

Plinius libro XII. cap. XI. Huius vnus rei vsu scimus maximè constare humanitatem vitæ, memoriam, ac hominum immortalitatem.

Tertullianus lib. De corona militis: Literas necessarias confitebor & commercij rebus, & nostris erga Deum studiis.

Cassiodorus libro XI. Variarum: Scripturâ humanorum actuum seruatur fidele testimonium.

Petrus Gregorius Tolosan. lib. XV I. De Repub. cap. II. Diuinum miraculum certè, vt ex XX I V. notis, & interdum apud aliquas nationes paucioribus, infinita vocabula, mentes diuersæ, contrariæ, actus omnium hominum & ipsæ cogitationes possint efficacius & perfectius quàm ipsâ picturâ representari: fiuntque scripturæ ad perpetuam rei memoriam; conseruat enim scriptura quæ hominis memoria non potest complecti.

Cælius Rhodiginus lib. IV. cap. III. Quid illa scribendi maiestas, quæ tantarum rerum scientiam nobis comparat, vetustatem propagat, nil finit interire, & quod omnia conterit, tempus cogitur nostris manibus succumbere? Quid hoc magnificentius? quid æquè mirandum? id esse homini datum, in quod ne mortis quidem auida rapacitas ius vllum habeat?

Guilielmus Postellus De literis Phœnicum Prefatione ad Carolum Cardinalem Lotharing. Literis tamquam rei immortalitati proximæ hoc debemus, quòd consulere aliis possumus, ceterisque tam prudentiæ quàm sapiëntiæ muneribus vt & posteritati prospicere.

Denique omnium argutissimè ERYCIUS PUTEANVS (vt ingeniosa semper venustaque est eius omnis oratio) Oratione XIII. De Palæstrâ Bonæ mentis, commendat scriptionis
por-

portentum: Sed quos limites solertia humani patitur ingenij? Postquam primum siue naturæ siue industriæ miraculum euiluit, loqui; tentauit quisque etiam sine voce loqui. Linguae orisque vices ad manum translatae sunt, & sermonis picturam niueum papyri æquor excepit. Parum erat, indicium animi ministerio formare vocis, nisi & absentes posterique audirent. Prorsus imperfectum linguae ingenium mortales censuerunt, nisi & calami usus accederet. Quàm verò id arduum, loqui, etiam cum non loqueris; imò quàm laboriosum, nisi longâ exercitatione scriptionis ager subactus sit, is iudicet, qui æternitatis agere negotium consuevit. Stilius profectò nisi manum exarantis quotidie lassauerit, tabellamque literarum impleuerit sulcis, enitescere non potest. Scribendum est, vt scribas: & iugi exercitatione opus, vt fructum ingenij colligas. Ab agro nemo expectat semina, sed exigit: minimum est, quòd seris. Sic arborem plantare, satis non est: rigare debes, putare debes, & pertinaci cultu, quidquid speras, vrgere.

Verissimè omnia, neque quidquam supra iustam laudem.

Vnum tamen alterumque video mihi contra scripturae utilitatem opponi posse. In primis, literarum ferè tot posse mala existere quot lin-

guæ, quam Iacobus appellat vniuersitatem iniquitatis, cap. 111. eaq; re Thamum Aegypti Regem noluisse vt Theutus literariam artem inueheret vnâ cum Geometriâ, Arithmeticâ & Astrologiâ, quemadmodum refert Cælius libro XXI. cap. XV. ex Platone. Imò gentes quasdã, vt narrat Sabellicus Enneadum Tom. 1. penitus scriptionis vsu abstinuiffe. Et literas à Licinio Imperatore vocatas esse virus, & publicam pestem, vt de eo prodidit S. Aurelius Victor. Denique videri etiam memoria allatum esse ingens desidiæ periculum ansamque otandi, quando literis chartisque committimus quæ memoria eramus mandaturi; vt non iniuriâ admonuerit Plato in Phædro: Literas debere esse non memoriæ, sed admonitionis medicamina.

Ad hæc omnia ita respondebo, vt prius de singulis dicam quid sit opinandum. Fateor igitur, posse literarum maxima esse damna & incommoda, si quis iis abutatur; adeoq; id esse nobis à maioribus argutè indicatum fabellâ illâ Segetis Cadmeæ, è quâ effloruerunt subito acies due gladiis hastisq; armatae, quæ mutuis sese vulneribus confecere. Cadmus enim cum existimatus fuerit literarum inuentor, & sexdecim primùm elementa tradidisse Græcis; hinc iactatus est vulgò seminasse dentes serpentium, qui sexdecim tantum habent omnino dentes; ex quibus

quibus nata tot pugna, quot modo ardere non inter doctos, verum etiam inter Principes videmus frequenter, propter literas aut libellos. Sed quid? eone dicemus exterminandas esse ex orbe literas tot malorum & pugnarum causas? Non profecto magis quam excisas hominibus linguas ob maledicentiam. Vites ebrietatem attulere, non tamen excindenda, sed aqua iis propius admonenda fuit, inquiebat ille; id quod ego lubens Thamo Regi & Licinio Imperatori Barbaris illis $\mu\sigma\sigma\gamma\epsilon\alpha\mu\mu\alpha\tau\omicron\iota\varsigma$ respondero, in causa literarum.

Lasciuum aliquod scriptum est? agatur Lacedæmonum lege, qui Archilochi libros propter obscenitatem condemnarunt. Hereticum scriptum est? agatur legibus Valentiniani & Valentis de comburendis libris hereticorum: agatur legibus Pontificum & Conciliorum, quibus vetitum est sine Censura libros excudere; & malo facilis medicina, neque amplius erunt literæ virus aut publica pestis. Atque ita literarum patrocinium egregie suscepit Bibliander lib. De ratione communi ling. cap. De stylo & pennâ: An non stylus acuminatus, inquit, pugionis more menti suggerit, providendum esse ne quis innocens appetatur stylo, ne stringatur neu infigatur bonis ciuibus, sed adhibeatur ut gladius auctoritati militis, qui ex imperio Ducis in hostes stringitur ad tuendam Rem-

publicam? Proferatur igitur stylus, stringatur in perditos homines, & ad defensionem bonorum, &c. Neque verò Plato (qui, uti & Pythagoras & Cicero, literarum originem ad caelestem naturam retulit) scriptionis usum contempsit, postquam tam præclaros posteritati scriptos libros reliquit: illud tantum voluit, ne memoriam facile segnescere sineremus, præsidio otiosarum chartarum; ne doctiores nos esse censeremus à maiori librorum copiâ, quàm librorum rerumque in iis scriptarum scientiâ & memoriâ.

Certum enim est, nullius omnino tantam esse memoriae amplitudinem, qui omnia ita possit tenere ut scripto complecti. Et ut tantam quis facultatem haberet, aliis tamen iisq; quamplurimis utilitatibus hominum inseruit scriptura, quibus facile tantillum labefactanda memoriae discrimen possit compensari. Quanam enim sine literis essent significandorum secretorum præsidia seu bello seu pace? Quæ commercia exterorum, aut amicorum absentium consuetudo? Quanam essent mercimoniorum commutationes? quæ urbium, prouinciarum, regnorum societates? Quæ denique præteritorum temporum certa memoria? quæ spes nominis ad posteros propagandi per impressa vestigia virtutis?

Vixere fortes ante Agamemnona

Multi.

Multi. sed omnes illacrymabiles
 Vrgentur, ignotique longâ
 Noctæ, carent quia Vate sacro.
 Paulùm sepultæ distat inertiaë
 Celata virtus. ———

*Illud, illud, vnius scriptiois beneficio polliceri
 potuit Flaccus: — non ego te meis*

Chartis inornatum sileri,
 Tôtve tuos patiar labores
 Impunè, Lolli, carpere liuidas
 Obliuiones.

*Scriptiois ergo illud debemus (quo vno Deum
 proximè imitamur) immortalitatem.*

*Sed dicet aliquis; hoc tamen esse insigne scri-
 ptiois vitium, quòd, quæ semel scripseris, se
 pæniteat, ea abs te scripta esse negare non potes.
 & eam ob rem M. Antonium Oratorem nul-
 lam vniquam orationem suam literis commen-
 dasse, vt si quid pænitendum dixisset, id dixisse
 se posset facile inficiari. At ego contrà dico il-
 lud vnum maximum esse scriptiois ornamen-
 tum ac bonum, quòd si quæ dicere vis, scribas,
 non facile ea dicturus es quorum pæniteat; eaq;
 gratiâ Augustum Cæsarem, vt de eo scribit Sue-
 tonius cap. LXXXIV. neque in Senatu, neque
 apud populum, neque apud milites locutum
 esse vniquam, nisi meditatâ & compositâ
 oratione: sermones quoque cum singulis, at-
 que etiam cum Liuiâ suâ grauiore non nisi
 in*

in scriptis & è libello habuisse. *Quo more legatos ferè ac iudices loqui solitos, ne exerrarent, scribunt Liviùs, Tertullianus, & Cicero.*

Liviùs lib. III. Decad. III. de Fabio Piçtore. Tertullianus Apologet. c. II. Cicero Philipp. X. aliùque complures, quos laudat Ianus Gruterus in Notis ad Apocolocynth. Seneca. Ostendunt igitur hæc omnia, nihil esse de summâ scribendi utilitate admirabilitatèque ambigendum.

DE